Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Yıl: 2025, Cilt: 14, Sayı: 1, Sayfalar: 93–106
https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd

Derleme

Onarıcı Adaletin Okul Ekosisteminde İnşası: Okul Temelli Konsültasyonla Dönüşen Disiplin Anlayışı

Hacer Güven [1], Abdullah Mücahit Aslan [2a]

[1]Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye, ORCID: 0009-0009-9554-1224

[2] Eğitim Fakültesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye, ORCID: 0000-0001-7468-6103

Öz

Bu çalışma, onarıcı adaletin okul ekosisteminde disiplin sorunlarını çözmek ve öğrenci-öğretmen ilişkilerini güçlendirmek amacıyla kullanımını incelemektedir. Onarıcı adaletin tarihsel gelişimi, avantajları, okullarda uygulanması çalışmanın kapsamı içerisindedir. Geleneksel cezalandırıcı yaklaşımların aksine onarıcı adalet yaklaşımı, empati, sorumluluk ve sosyal bağları güçlendirme odaklı bir yaklaşım sunmaktadır. Çalışmada, özellikle okul temelli konsültasyon hizmetlerinden yararlanılarak onarıcı adalet uygulamalarının okullarda nasıl daha sürdürülebilir ve etkili hale getirilebileceği tartışılmaktadır. Psikolojik danışmanlar ve konsültanlar, öğretmenlerin onarıcı adalet uygulamalarına entegrasyonunda kritik bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, çeşitli konsültasyon modelleri ve onarıcı adalet destekli program örnekleri sunularak uygulamalı öneriler geliştirilmiştir. Araştırma bulguları, konsültasyon aracılığıyla okul disiplininin cezalandırıcı yaklaşımdan onarıcı adalete dönüşümünün disiplin sevklerini azalttığını, öğrenci katılımını artırdığını ve okul iklimini iyileştirdiğini; öğrencilerin okula, sosyal çevrelerine ve topluma yeniden kazandırılmasında önemli bir işleve sahip olduğunu göstermektedir. Çalışma, onarıcı adalet ve konsültasyonla ilgili yapılan alanyazındaki güncel araştırmaları özetleyerek, Türkiye'de onarıcı adaletin yaygınlaştırılması için eğitimciler, yöneticiler, politika yapıcılar ve araştırmacılara yönelik somut önerilerle sonuçlanmaktadır.

Makale Geçmişi:
Alındı: 29/04/2025

Revize Edildi: 02/06/2025

Kabul Edildi: 14/06/2025

Anahtar Kelimeler:
Onarıcı Adalet, Okul-Temelli Konsültasyon, Disiplin, Öğrenci-Öğretmen İlişkileri, Okul İklimi

Atıf için*:*

Güven, H. ve Aslan, A. M. (2025). Onarıcı adaletin okul ekosisteminde inşası: Okul temelli konsültasyonla dönüşen disiplin anlayışı. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(1),93-106. https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd

[a]**Sorumlu Yazar** Abdullah Mücahit Aslan ✉ abdullahmucahit71@gmail.com
e-ISSN: 2146-7811, ©2025 Yazar(lar) | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License | Amasya Üniversitesi

Amasya Education Journal
Year: 2025, Vol: 14, No: 1, Pages: 93–106
https://dergipark.org.tr/en/pub/amauefd

Review

Constructing Restorative Justice in the School Ecosystem: Discipline Perspectives Transformed Through School Based Consultation

Hacer Güven [1], Abdullah Mücahit Aslan [2a]

[1] Institute of Social Sciences, Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye, ORCID: 0009-0009-9554-1224

[2] Faculty of Education, Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye, ORCID: 0000-0001-7468-6103

Abstract

This study explores the use of restorative justice within the school ecosystem as a means to address disciplinary issues and strengthen student-teacher relationships. It examines the historical development of restorative justice, its advantages, and its implementation in educational settings. Unlike traditional punitive approaches, the restorative justice model emphasizes empathy, accountability, and the reinforcement of social bonds. The study particularly discusses how school-based consultation services can contribute to making restorative practices more sustainable and effective in schools. School counselors and consultants play a critical role in supporting teachers' integration of restorative justice practices. Moreover, various consultation models and examples of restorative justice-based programs are presented to offer practical recommendations. The findings suggest that the transformation of school discipline from punitive models to restorative approaches through consultation reduces disciplinary referrals, increases student engagement, and improves the overall school climate. It also plays a key role in reintegrating students into the school community, their social networks, and society at large. The study concludes by summarizing current research on restorative justice and consultation, and offers concrete recommendations for educators, school administrators, policymakers, and researchers to promote the dissemination of restorative justice practices in Türkiye.

Article History:
Received: 29/04/2025

Revised: 02/06/2025

Accepted: 14/06/2025

Keywords:
Restorative Justice, School-Based Consultation, Discipline, Student-Teacher Relationships, School Climate

To cite this article*:*

Güven, H. & Aslan, A. M. (2025). Constructing restorative justice in the school ecosystem: Discipline perspectives transformed through school based consultation. *Amasya Education Journal, 14*(1), 93-106. https://dergipark.org.tr/en/pub/amauefd

[a]Corresponding Author Abdullah Mücahit Aslan ✉ abdullahmucahit71@gmail.com
e-ISSN: 2146-7811, ©2025 Author(s) | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License | Amasya University

Giriş

Dünyanın birçok ülkesindeki okullarda ve eğitim sistemlerinde, özellikle 1980'lerden itibaren daha fazla benimsenen disiplin sistemi, cezalandırıcı veya sıfır tolerans anlayışıyla öne çıkmaktadır (Suvall, 2009). Bu cezalandırıcı sistem yaygın olarak kullanılmaya devam etmektedir. Cezalandırıcı adalet sistemi, olayın sebeplerini ve failin kendisini anlamaktan ziyade, gerçekleştirilen eylemin sonuçlarına odaklanarak failin hangi cezaya çarptırılacağını belirlemeye yöneliktir. Bu yaklaşım, mağdurun yaşadığı mağduriyet yerine, gerçekleşmiş olayın ceza boyutunu ele almaktaydı. Ancak, 1990'lardan itibaren özellikle Avustralya'da, bu sistemin okul çağındaki gençler üzerindeki etkileri tartışılmaya başlanmış ve alternatif çözümler arayışı gündeme gelmiştir (Suvall, 2009). Bu noktada, cezalandırıcı adalet sistemine bir alternatif olarak onarıcı adalet (OA) gündeme gelmiştir. Cezalandırıcı adalet sisteminin aksine onarıcı adalet uygulamaları (OAU) tamamen farklı bir yöntem izlemektedir. OA'nın temelinde, olayın aktörleri arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Fail, mağdur ve eylemden etkilenen diğer aktörler (örneğin toplum), OAU'nın merkezindedir ve bu sistem, failin neden mağduriyet yarattığını, bu eylemin diğer aktörler üzerindeki etkilerini anlamak ve ilişkiler üzerinden bu durumu tamir etmeyi amaçlamaktadır (Kurter, 2018). OA süreçleri, mağdur odaklı bir yaklaşım benimsemektedir. Her ne kadar ilişkiler ve bunların tamirini hedefliyor olsa da temel amaç mağdurun uğradığı zararların giderilmesidir (Umbreit, 1998).

Bir gencin yaptığı davranışın etkilerini ve sonuçlarını anlaması, ona doğrudan ceza vermekten daha etkili olabilmektedir. Öğrenciyi, davranışının nedenini anlamadan ve gelecekte tekrarlamamasına yardımcı olacak destek vermeden cezalandırmak ve okuldan uzaklaştırmak, onun geleceği için olumlu sonuçlar doğurmamaktadır. Sosyal becerilerin geliştiği ve toplumsal kuralların öğrenildiği okuldan dışlanmak, öğrenciyi suç işlemeye itebilmektedir (Kurter, 2018). Bu nedenle, öğrencinin okulda kalarak davranışının nedenlerini anlaması ve sorumluluğu kabul etmeyi öğrenmesi, OAU'nun okullarda etkili bir yöntem olarak kullanılmasını sağlamaktadır (Kurter, 2018). Suçun etkilerini anlamak, mağduriyet yaratan öğrencinin, mağdurun ve diğer ilgili kişilerin sosyal ilişkilerini geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. OA'nın uygulanması konusunda çekinceler ve mevcut sistemi terk etmenin endişesi bulunmasına rağmen bu yaklaşımın, özellikle okul çağındaki gençlerin gelecekte suça karışmasını önlemek ve okullardaki disiplinin uzun vadede daha sağlam temellere oturmasını sağlamak açısından oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır (Kurter, 2018).

Yeni bir yaklaşım olmasına rağmen OA, okullarda disiplin sorunlarını ele almak ve özellikle zorbalık gibi olumsuz davranışlarla mücadele etmek amacıyla giderek daha fazla tercih edilen bir yöntem olmuştur. OA, öğrenci katılımını artırmayı ve yanlış davranışların neden olduğu zararı onarmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yöntem, cezalandırıcı yaklaşımlara alternatif olarak sunulmakta ve öğrenci-öğretmen ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir (Noltemeyer ve Fenning, 2013; Rowe, 2016). OAU ile öğrencilerin sosyal çevreleriyle uyum içinde olarak kendilerini geliştirmeleri ve daha yaratıcı bireyler haline gelmeleri hedeflenmektedir.

OA'nın popülaritesine rağmen, bilimsel araştırmalar bu yöntemi yeterince destekleyecek kapsamda değildir. Özellikle, okul psikolojisi, okul psikolojik danışmanlığı ve konsültasyon literatüründe OA'nın rolü ve kullanımı konusundaki boşluklar dikkat çekmektedir (Noltemeyer ve Fenning, 2013; Rowe, 2016). ABD'de giderek daha fazla uygulanan bu yöntem, özellikle okuldan uzaklaştırmaların ortadan kalkması ve ırksal disiplin farklarının azaltılmasında önem kazanmaktadır (Hopkins, 2004). OA'nın eğitim bilimi, psikolojik danışma, sosyal hizmet, okul psikolojisi ve eğitim yönetimi gibi farklı disiplinlerle entegrasyonu konusundaki ilgi de giderek artmaktadır. OA'nın okul psikolojik danışmanlığıyla entegrasyonu, öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarını artırmak için önemli bir strateji olarak görülmektedir (Noltemeyer ve Fenning, 2013).

OAU okul ortamlarında kullanımı üzerine yapılan çalışmalar, özellikle ortaokul ve lise düzeylerinde yoğunlaşmaktadır. Okulöncesi ve ilkokul düzeyinde OAU'nun uygulanması ve değerlendirilmesi konusunda sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Halbuki insan gelişiminin bu önemli periyotları, bireyin yetişkinlik yıllarını etkileyen kritik zaman dilimleridir. Okul öncesi dönemde birçok davranışsal ve psikososyal işlevsellik kalıplarının çoktan oluştuğu ve bu kalıpların çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde fiziksel ve psikolojik işlevselliği belirlediğine dair kanıtlar bulunmaktadır (Moffitt vd., 2011). İlkokulun sonunda ise, çocukların agresif davranışları, ergenlik döneminde suçluluk ve depresyonu öngörmektedir (Cleverley vd., 2012). Okullarda OA'dan bahsederken genellikle öğrenci odaklı düşünülse de okul içindeki tüm aktörler OA sisteminin bir parçası olmaktadır. Bu bağlamda, okul yöneticileri, öğretmenler, psikolojik danışmanlar da bu uygulamalarda önemli ve etkili bir rol oynamaktadır (Kurter, 2018).

OAU, öğretmenlerin profesyonel gelişimini ve konsültasyon yöntemlerini içeren çok katmanlı bir model önerisini ele almaktadır. Öğretmenlerin OAU konusunda konsültasyon uygulamaları aracılığıyla desteklenmesi ve eğitilmesi, bu yöntemin etkinliğini artırmak için kritik öneme sahiptir. OAU, okullarda olumlu gelişim sonuçları elde etmek amacıyla kullanılan stratejiler arasında yer almaktadır. Ancak bu alanda yapılan titiz değerlendirme çalışmaları sınırlı kalmaktadır. Öğretmenlerin OA uygulamaları konusunda desteklenmesi ve eğitilmesi konusundaki çalışmalar sınırlıdır.

Mevcut araştırma

OA'nın disiplin sorunları, öğrenci-öğretmen ilişkileri ve okul iklimi üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar, bu yöntemin olumlu etkilerini ortaya koymaktadır. Özellikle ABD'de yapılan çalışmalar, OA'nın okuldan uzaklaştırma ve disiplin sevklerinde azalma sağladığını ve ırksal disiplin farklarını azaltma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (Hopkins, 2004). Bununla birlikte, OA'nın okul psikolojisi, okul psikolojik danışmanlığı ve konsültasyon alanındaki rolü konusundaki araştırmalar henüz sınırlıdır.

Bu çalışma, OA'nın eğitim sistemlerinde kullanımını konsültasyon bağlamında ele alarak, OA'nın okullarda uygulanmasında okul temelli konsültasyon hizmetlerinden nasıl yararlanılabileceğine ilişkin önemli fikirler sunmayı hedeflemektedir. Özellikle psikolojik danışmanların ve okul personelinin OA uygulamalarını sürdürülebilir ve etkili şekilde nasıl hayata geçirebileceğine dair somut öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, Türkiye'de OA'yı okul temelli konsültasyon çerçevesinde ele alan ilk araştırmalardan biri olma özelliğini taşımakta ve bu alandaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Literatürdeki bu eksikliğe karşılık olarak, araştırma yalnızca akademik alanyazına katkı sağlamayı değil; aynı zamanda uygulayıcılara yönelik kapsamlı, kuramsal temelli ve pratikte uygulanabilir öneriler geliştirmeyi de amaçlamaktadır. Çalışmanın bulguları, disiplin uygulamalarında dönüşüm yaratabilecek, okul iklimini iyileştirebilecek ve öğrenci-öğretmen ilişkilerini güçlendirecek bir onarıcı paradigma değişiminin yerel bağlamda nasıl mümkün olabileceğine dair fikir verici niteliktedir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmada öncelikle onarıcı adaletin tarihsel gelişimi ve okullarda uygulanmasının avantajları ortaya konulmakta, ardından OA ile okul temelli konsültasyon arasındaki ilişkisel çerçeve detaylandırılmaktadır. Devamında, OA'yı destekleyen farklı konsültasyon modelleri (örneğin Katılımcı kültüre özgü müdahale modeli [KKÖMM], Konsültasyon alan kişi merkezli konsültasyon [KAKMK]) ve bütüncül program örnekleri tanıtılmakta; son olarak ise, OA'nın öğretmen mesleki gelişimine katkısını hedefleyen katmanlı bir müdahale modeli sunulmaktadır. OA ve konsültasyon konularını ele alan ilgili araştırmaların sunumu ile uygulayıcı ve araştırmacılara yönelik öneriler de araştırmanın kapsamı dahilinde yer almaktadır.

Onarıcı adalet ve tarihsel gelişimi

OA'nın kökenleri, geleneksel toplumlarda uygulanan barışçıl çözüm yöntemlerine dayanmaktadır. Eski Kızılderili kabileleri, Maori kültürü ve Afrika'daki bazı topluluklarda ortaya çıkan geleneksel uzlaşma yöntemleri, OA'nın temelini oluşturmaktadır (Zehr, 2002). Bu kültürlerde, topluluk üyeleri arasındaki çatışmalar, tarafların uzlaşması ve zararların onarılması yoluyla çözülmüştür.

Modern anlamda OA kavramı 1970'lerde Kanada'da ortaya çıkmıştır. Elmira'da yaşanan bir olay sonrasında, mahkeme yerine mağdur ve failin bir araya gelerek olayın sonuçlarını konuşması ve zararın nasıl onarılacağı konusunda uzlaşmaları önerilmiştir (Zehr, 2002). Bu uygulama, modern OA'nın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. 1990'lı yıllarda Avustralya ve Yeni Zelanda'da OA uygulamaları eğitim sistemine entegre edilmiştir (Morrison, 2007). Bu ülkelerde uygulanan "aile grup konferansları" modeli, OA'nın eğitim alanında yaygınlaşmasına öncülük etmiştir. 2000'li yıllarda ABD ve Avrupa ülkelerinde OA'nın okullarda uygulanmasına yönelik çalışmalar artmış ve bu yöntem disiplin sorunlarının çözümünde etkili bir model olarak benimsenmiştir (Hopkins, 2004). Günümüzde OA, birçok ülkede özellikle disiplin sorunlarının azaltılması, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin güçlendirilmesi ve zorbalık gibi olumsuz davranışlarla mücadelede etkili bir strateji olarak kabul edilmektedir (Gregory vd., 2016).

Onarıcı adaletin avantajları

OA'nın okullarda uygulanması sadece bir politikadan ibaret olmayıp beraberinde birçok avantaj sağlamaktadır. OA perspektifinin okul bağlamındaki en büyük avantajı, öğrencilerin okula, sosyal çevrelerine ve topluma yeniden kazandırılmasıdır. OA, gençlerin okuldan, toplumdan ve gelecekten

uzaklaşmasını değil aksine yakınlaşmasını ve öğrenmelerini desteklemektedir (Kurter, 2018). Bu uygulamalar aktörler arasında ilişkiler kurarak sağlıklı iletişim yöntemlerini geliştirmekte, sorumluluk almayı ve bu sorumluluğun sonuçlarını kabul etmeyi, gerektiğinde de telafi etmeyi sağlamaktadır. Okullar, öğrencilerin gelecekte kaybolmamaları, aksine yollarını inşa etmeleri için vardır. Bu bağlamda, OAU, öğrencilere geleceklerini daha sağlam temeller üzerine inşa etmeleri ve içinde yaşadıkları toplumun gelişimine katkıda bulunmaları için yardımcı olmaktadır (Kurter, 2018).

OA yüksek düzeyde uygulandığında, okullarda olumlu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Araştırmalar, onarıcı uygulamaların iyi uygulanması durumunda kültürel çeşitlilikten kaynaklanan disiplin farkını azaltma konusunda umut verici olduğunu göstermektedir (Gregory vd., 2016). OAU, okul iklimini iyileştirerek, öğrenciler arasındaki ilişkileri güçlendirmekte, karşılıklı sorumluluğu teşvik etmekte ve bu durum, cezalandırıcı yöntemlerin daha az kullanılmasıyla sonuçlanmaktadır. Ek olarak, OAU öğrencilerin öğretmenlerine olan saygısını artırmakta ve dışlayıcı disiplin yöntemlerinin kullanılmasını azaltmaktadır (Gregory vd., 2016). Dolayısıyla OAU, daha iyi öğretmen-öğrenci ilişkileri ve daha olumlu bir okul ortamı sağlar. Ayrıca, OAU'nun okullarda yaygın olarak uygulanması, gençlerin seslerini duyurabilmelerini ve duygularını, görüşlerini ve önerilerini özgün bir şekilde ifade edebilmelerine olanak sağlamaktadır.

Kültüre özgü OA yöntemlerinin kullanımı, disiplin sevklerinde ve ebeveynlerin mezuniyetle ilgili endişelerinde anlamlı azalmalara ve ebeveyn eğitimi katılımında artışa yol açmıştır (Ingraham vd., 2016). OA'nın okullarda uygulanmasının ardından, yapılan disiplin sevklerinin sayısında önemli azalmalar yaşanmış ve öğrenciler düşüncelerini, duygularını ve empati kurma becerilerini geliştirmişlerdir (Gregory vd., 2016; Mayworm vd., 2016). Bu durum öncelikle konsültan, psikolojik danışmanlar, öğretmenler, ebeveynler olmak üzere diğer paydaşlara da fayda sağlamıştır. Onarıcı uygulamalar, ortaöğretim okullarında olumlu bir okul iklimi yaratmak, güvenlik, adalet ve okul bağlılığını artırmak için kullanılmaktadır (Ingraham vd., 2016). OA yaklaşımları, okulda yanlış davranan öğrencileri dışlamak yerine onları dahil etmeyi, okuldan uzaklaştırmak yerine okulla bağ kurmasını amaçlamaktadır (Mayworm vd., 2016).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1995 yılında Minnesota Okulları'nda OA felsefesi uygulanmaya başlanmış ve 2001 yılı itibarıyla disiplin yönlendirmeleri, uzaklaştırma ve okuldan atılma oranlarında azalmalar gözlemlenmiştir (Karp ve Breslin, 2001). OA, tüm katılımcıların bakış açılarını paylaşmalarına olanak tanıyarak öğrenci çeşitliliğine duyarlı olma potansiyeline sahiptir. 18 İskoç okulunda OA uygulamalarını inceleyen bir çalışma, onarıcı uygulamaların öğrencilerin okulda güvenlik ve saygı hislerini artırdığını bulmuştur (McCluskey vd., 2008). Bu tür yaklaşımlar, sorunların daha bütünsel bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır (Mayworm vd., 2016).

Yapılan bu çalışmalar sonucunda, OA uygulamalarının okullarda uygulanmasının birçok olumlu sonuç doğurduğu görülmektedir. Yüksek düzeyde uygulanan OA, ırksal disiplin farkını azaltmakta ve olumlu bir okul iklimi yaratmaktadır. Öğrenci ve öğretmenler arasındaki ilişkileri güçlendirerek karşılıklı saygıyı teşvik etmekte ve cezalandırıcı yöntemlerin kullanımını azaltmaktadır (Gregory vd., 2016). Ayrıca kültüre özgü OA yöntemleri ve OA yaklaşımları, öğrencilerin empati ve sorumluluk duygularını geliştirmekte ve topluluk bilincini artırmaktadır (Gregory vd., 2016). Bu sonuçlar, OA'nın öğrencilerin duygularını ve görüşlerini ifade etmeleri için uygun bir ortam yarattığını göstermektedir.

Onarıcı adalet ve konsültasyon

OA kavramı, geleneksel cezalandırıcı yaklaşımlardan farklı olarak, çatışma ve disiplin sorunlarını ilişki temelli ve onarım odaklı yöntemlerle ele almayı amaçlamaktadır. OA uygulamaları, özellikle okullarda öğrenci-öğretmen ilişkilerini güçlendirmeyi ve öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir (Gregory vd., 2016; Mayworm vd., 2016). Konsültasyon ise OA'nın etkili şekilde uygulanmasını destekleyen önemli bir süreçtir. Özellikle psikolojik danışmanlar ve konsültanlar, öğretmenlerin OA uygulamalarını sürdürülebilir kılmalarında kritik bir role sahiptir (Ingraham vd., 2016). Konsültasyon süreçleri; öğretmenlerin OA yöntemlerini daha iyi anlamalarına, etkili şekilde sınıf yönetiminde kullanmalarına ve öğrenci davranışlarını olumlu yönde değiştirmelerine olanak tanımaktadır (Mayworm vd., 2016).

Konsültasyon, öğretmenlerin OA uygulamalarında karşılaşabilecekleri zorlukların üstesinden gelmelerini sağlamak için gerekli destek mekanizmalarını içermektedir. Konsültanlar, öğretmenlerin mesleki gelişimini destekleyerek OA prensiplerini sınıf içi uygulamalarına entegre etmelerine yardımcı olmaktadır. Bu süreçte, konsültasyonun grup konsültasyonu ve bireysel konsültasyon biçimlerinde uygulanması, OA'nın sürdürülebilir ve etkili şekilde kullanılmasını sağlamaktadır (Ingraham vd., 2016).

Onarıcı adaletin okullarda uygulanması

OA'nın okullarda uygulanması, eğitim yılının başlangıcında gerçekleştirilen kapsamlı atölye çalışmaları ve konsültasyon süreçleri ile hayata geçirilmektedir. Bu kapsamda, OA eğitmenleri olarak konsültanlar, öğretmenler, yöneticiler ve diğer personel ile iki tam günlük atölye çalışmaları düzenlemekte ve her okulda iki tam gün konsültasyon sağlamaktadır (Ingraham vd., 2016). Bu süreçler şu şekilde gerçekleştirilmektedir:

1. Gözlem: OA konsültanları, öğretmenlerin sınıflarındaki uygulamalarını gözlemleyerek geri bildirim sunarlar. Ayrıca, öğretmenler ders dışı zamanlarında konsültanlarla görüşme fırsatı bulurlar.
2. Modelleme: OA konsültanları, gençlerle etkileşimde bulunarak, sınıf ortamlarını yöneterek ve gençler ile ailelerle toplantılara katılarak onarıcı uygulamaları modellemektedirler.
3. Hedefli Planlama: OA konsültanları, okul liderlerinden acil veya yoğun ilgi gerektiren alanları belirlemelerini isterler. Bu alanlar arasında onarıcı liderlik becerileri geliştirme, personel topluluğunu güçlendirme ve sürekli büyüme ve öğrenmeyi destekleme yer almaktadır (Gregory vd., 2016).

Yukarıda ifade edilen süreçler, onarıcı adaletin okul kültürüne entegre edilmesini ve öğretmenlerin bu yaklaşıma yönelik bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmelerini sağlamaktadır. Gözlem, modelleme ve hedefli planlama gibi yapılandırılmış adımlar aracılığıyla, konsültanlar sadece bilgi aktaran değil aynı zamanda dönüşüm sürecini kolaylaştıran rehber kişiler olarak konumlanmaktadır. Böylece OA uygulamaları, yalnızca bireysel sınıf düzeyinde değil, okulun genel yapısında kalıcı ve sürdürülebilir bir dönüşüm yaratmak üzere kurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, okul paydaşlarının onarıcı adalet ilkelerini içselleştirmelerine ve disiplin süreçlerinde daha kapsayıcı, empati temelli bir perspektif benimsemelerine olanak tanımaktadır.

Onarıcı adalet uygulama örnekleri

Okullarda uygulanan OA müdahaleleri aşağıda yer almaktadır. Her modelin esas ana noktası OA olmakla birlikte uygulama biçimleri farklılık gösterebilmektedir.

Katılımcı kültüre özgü müdahale modeli (KKÖMM)

Katılımcı Kültüre Özgü Müdahale Modeli (KKÖMM), etnografik yöntemler kullanarak kültürel olarak uyarlanmış ruh sağlığı müdahaleleri geliştirmeyi ve bu müdahaleleri okul bağlamında uygulamayı hedeflemektedir. OA ilkeleri ile uyum içinde olan bu model, özellikle göçle gelen ailelerin çocuklarının akran zorbalığını önlemek ve yeni kültüre uyum sağlamak gibi ihtiyaçlarını ele almayı amaçlamaktadır (Ingraham vd., 2016). OA, mağduriyetleri gidererek sosyal bağları güçlendirme üzerine kurulu olduğu için KKÖMM' nin hedefleriyle doğal bir uyum içindedir.

Konsültasyon sürecinde konsültanlar, öğrencilerin demografik özelliklerini ve kültürel bağlamlarını dikkatlice değerlendirerek OA uygulamalarını daha etkili hale getirebilirler. Eğitim programlarının kültürel uyuma uygun şekilde düzenlenmesi, konsültasyon sürecinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Ingraham vd., 2016). Konsültanların, öğretmenler ve okul yöneticileri ile iş birliği yaparak müdahaleleri daha geniş bir okul topluluğuna entegre etmek ve OA'nın temel ilkelerini öğretmenlere ve diğer paydaşlara aktarmak için çalışmaları gerekmektedir. Bu tür bir yaklaşım, öğrencilerin kendilerini ifade edebileceği güvenli bir ortamın sağlanması adına hem konsültasyon hem de OA yöntemlerinin bütünsel bir uygulamasını destekleyeceği düşünülmektedir.

Çok kültürlü konsültasyon alan kişi merkezli konsültasyon

Bu model, kültürler arası dinamikleri incelemek ve farklı dünya görüşleri, perspektifler ve iletişim tarzlarını temsil eden bireyler arasında anlamı ortaklaşa oluşturmak için geliştirilmiştir (Ingraham, 2000; 2007). Model, OA'nın temel ilkeleri ile uyumlu olarak ilişkiler, yapıcı iletişim, öz düzenleme ve zararı onarma konularına odaklanmaktadır. Bu model kültürler arası ilişkileri geliştirerek bireylerin arasındaki iletişimi kuvvetlendirmeyi ve böylece OA'yı sağlamaya yönelik ilk adımı atmayı hedeflemektedir (Ingraham ve Oka, 2006). Modelin çocukların ve gençlerin öğreniminden ve bakımından sorumlu yetişkinleri güçlendirmeye yönelik faaliyetleri ise OA'yı sağlama konusunda sadece öğrencilere odaklanmayıp bakım verenleri de sürece dahil eden, konsültasyon sürecinin daha

belirgin görüldüğü hedeflerden biridir (Ingraham vd., 2016). Son olarak farklı dünya görüşlerini ve bakış açılarını anlaması ve köprü rolünde olması okul psikolojik danışmanı olarak konsültanın iletişiminin ve objektifliğinin önemini vurgulamaktadır.

Konsültasyon alan kişi merkezli konsültasyon (KAKMK)

KAKMK modeli, OA yaklaşımının temel prensiplerine bağlı olarak kişiler arası ilişkileri iyileştirmeye ve zararı onarma konusuna odaklanmaktadır. Bu modelde, konsültasyon alan kişi ile konsültan arasında hiyerarşik olmayan, eşitlikçi bir ilişki kurulmasına vurgu yapılmaktadır. KAKMK, konsültasyon sürecinde bireyin kendi sorunlarını anlamasını ve çözüm yolları geliştirmesini destekler. Konsültasyon alan kişiye rehberlik edilerek, kişisel sorumluluk alma becerisi kazandırılması amaçlanmaktadır (Knotek ve Sandoval, 2003; Mayworm vd., 2016). KAKMK hem bireysel hem de ilişkisel iyileşmeyi hedeflerken OA'nın yapıcı iletişim ve empati prensipleriyle doğrudan bağlantılıdır. Süreç, sadece bir problem çözme yöntemi değil, aynı zamanda bireyin kişisel gelişimini destekleyen bir rehberlik çerçevesi de sunmaktadır (Mayworm vd., 2016).

Grup konsültasyonu

Grup konsültasyonu aslında KAKMK modelinin grup formatında uygulanmasıdır (Sandoval, 2014). Öğretmenlerin mesleki gelişiminde etkili olup becerilerin öğretimi ve problem çözme süreçlerinde iş birliği sağlamaktadır (Sandoval, 2014; Truscott vd., 2012). Grup konsültasyonu sayesinde öğretmenler, birlikte çalışarak topluluk bilincini artırabilmekte ve karşılaştıkları sorunlara kolektif çözümler üretebilmektedirler (Mayworm vd., 2016). Bu yöntem, yalnızca bireysel odaklı bir uygulamadan farklı olarak, OA'nın grup düzeyinde yaygınlaştırılmasına olanak tanımaktadır.

OA'nın temel ilkeleri arasında bulunan empati, iş birliği ve iletişim, grup konsültasyonu süreçlerinde etkin bir şekilde uygulanabilmektedir. Öğretmenler, bu süreçte kişisel teorilerini objektif şekilde gözden geçirirken, birbirlerinden öğrenme fırsatı bulmaktadırlar (Farouk, 2004). Aynı zamanda, grup dinamiği sayesinde hem bireysel hem de kolektif farkındalık artırılmaktadır (Mayworm vd., 2016). Grup konsültasyonu, özellikle OA'nın daha geniş bir okul topluluğuna yayılması açısından büyük bir avantaj sağlamaktadır. Öğrencilerle birebir çalışmanın yerine, öğretmenlerin grup konsültasyonu yoluyla OAU konusunda desteklenmesi hem daha etkili hem de zaman açısından daha verimli bir yöntem olarak görülmektedir (Mayworm vd., 2016). Bu, aynı zamanda öğretmenler arasında dayanışma ve iş birliğini teşvik ederek, okul ortamında sürdürülebilir bir OA kültürü oluşturulmasına katkıda bulunabilmektedir.

Kapsamlı pozitif gençlik gelişimi (KPGG) programları

KPGG programları, gençlerin içsel potansiyelini ortaya çıkararak sağlıklarını, akademik başarılarını ve yaşam kalitelerini iyileştirmeyi amaçlayan bütüncül bir yaklaşımdır (Acosta vd., 2016). Bu programlar, yalnızca bireysel gelişimi desteklemekle kalmaz aynı zamanda OAU ile uyumlu şekilde, gençlerin sosyal becerilerini geliştirmek ve topluluk bilincini güçlendirmek için fırsatlar sunmaktadır. OA'nın temel hedeflerinden biri olan empati, sorumluluk alma ve topluluk bağlarını güçlendirme, KPGG'nin pozitif gelişimi teşvik etme yaklaşımıyla paralellik göstermektedir (Acosta vd., 2016). Konsültasyon süreçleri, KPGG programlarının okullarda uygulanabilirliğini artırmak için etkili bir araç olarak kullanılabilmektedir. Konsültanlar, öğretmenlere ve okul liderlerine rehberlik ederek programın OA ilkeleriyle entegrasyonunu destekleyebilmektedir (Mayworm vd., 2016). Bu süreçte konsültanlar, kültürel ve sosyal farklılıkları göz önünde bulundurarak programın öğrencilere nasıl uyarlanabileceği konusunda yol gösterici bir rol üstlenmektedirler (Ingraham vd., 2016).

KPGG'nin, öğrencilerin öz düzenleme becerilerini ve empati duygusunu geliştirmeye odaklanması, OA'nın ilişkileri iyileştirme ve sosyal bağları güçlendirme hedefleriyle birleştiğinde, okullarda daha kapsayıcı ve destekleyici bir öğrenme ortamı yaratılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, grup konsültasyonu yoluyla öğretmenler arasında iş birliği teşvik edilerek, programın sürdürülebilirliği ve etkisi artırılabilmektedir. Bu tür bir yaklaşım, özellikle okul ortamında, gençlerin hem öğrenme hem de sosyal beceri alanlarında kendilerini ifade etmelerini destekleyerek, pozitif bir okul iklimi ve uzun vadeli davranış değişimi yaratılmasına yardımcı olabilmektedir. Nitekim KPGG programlarının okula hazırlık, akademik başarı ve yaşam doyumu gibi okul sonuçlarını etkilediği gösterilmiştir (Benner vd., 2008; Wentzel vd., 2007).

Onarıcı uygulamalar müdahalesi

Uluslararası Onarıcı Uygulamalar Enstitüsü tarafından geliştirilen Onarıcı Uygulamalar Müdahalesi (OUM), okullarda sosyal bağları güçlendirmeyi, çatışmaları çözmeyi ve daha kapsayıcı bir öğrenme ortamı oluşturmayı amaçlayan sistematik bir yaklaşımdır (Acosta vd., 2016). OUM, OA'nın temel ilkeleriyle uyumlu olarak, öğrenci ve öğretmenler arasında daha güçlü ilişkiler kurmayı teşvik etmektedir. Konsültasyon sürecinde okul personeline sağlanan rehberlik, OUM'nin sürdürülebilirliği ve etkili bir şekilde uygulanması açısından kritik bir rol oynamaktadır.

OUM, okul ortamında ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik olarak tasarlanmış 11 temel unsura dayanmaktadır (Costello vd., 2019). Bu unsurlar arasında duygusal ifadeler, onarıcı sorular ve çemberler gibi uygulamalar bulunmaktadır. Konsültanlar, okul personeline bu unsurların nasıl hayata geçirileceği konusunda rehberlik ederek uygulamaların öğrenciler üzerindeki olumlu etkisini artırabilir. Onarıcı konferanslar ve çemberler gibi uygulamalar öğrencilerin duygularını özgürce ifade etmelerine, çatışmaları yapıcı bir şekilde çözmelerine ve sosyal sorumluluk üstlenmelerine olanak tanıyabilmektedir.

OUM'nin 11 temel unsuru şunlardır:

1.Duygusal ifadeler: Öğrencilerin duygularını ifade etmelerini teşvik etmek.

2.Onarıcı sorular: Problemleri çözmek için yapılandırılmış bir diyalog oluşturmak.

3.Küçük hazırlıksız konferanslar: Düşük seviyeli olaylara yönelik hızlı çözümler üretmek.

4.Proaktif çemberler: Davranış beklentilerini ve grup hedeflerini belirlemek.

5.Duyarlı çemberler: Gerilim ve çatışmalara yanıt vermek için grup toplantıları düzenlemek.

6.Onarıcı konferanslar: Daha ciddi olayları ele almak için kapsamlı grup müdahaleleri.

7.Adil süreç: Öğrencilerin kararlara aktif olarak katılımını sağlamak.

8.Yeniden bütünleştirici utanç yönetimi: Kişisel değerleri koruyarak davranışları yeniden şekillendirmek.

9.Onarıcı personel topluluğu: Personel arasındaki iş birliğini geliştirmek.

10.Ailelerle onarıcı yaklaşım: Ailelerin sürece dahil edilmesi.

11.Temel hipotez: Yüksek beklentiler ile uygun destek ve kontrol dengesini sağlamak.

OUM'nin teorisi, duygulanım psikolojisi ve ekolojik sistemler teorisine dayanarak okul ortamını ve akran ilişkilerini olumlu yönde değiştirmeyi hedeflemektedir (Bronfenbrenner, 2000). Konsültasyon süreçleri ise, bu değişimlerin sürdürülebilirliği için öğretmenlere ve yöneticilere rehberlik sağlamaktadır. Psikolojik danışmanlar ve konsültanlar, OUM'nin ilkelerini okul personeline aktararak, OA'nın yaygınlaşmasını ve öğrencilerin sosyal becerilerinin güçlenmesini desteklemektedir.

Onarıcı adalet bağlamında öğretmen mesleki gelişimi için katmanlı bir yaklaşım

Mayworm vd. (2016) tarafından geliştirilen model, okul tabanlı OA uygulamasında yer alan profesyoneller için faydalı bir çerçeve sunmaktadır. Model, uygulanacağı okulların özgün ihtiyaçlarına göre uyarlanmalıdır (Mayworm vd., 2016). Aşağıda modeli oluşturan ve uygulanmasında izlenen süreç adımlarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Adım 1: OA ihtiyacını belirlemek ve gerekçelendirmek

Yeni bir okul disiplin modelinin uygulanmasına başlarken, öncelikle değişim ihtiyacını değerlendirmek ve yeni yaklaşımı gerekçelendirmek için verileri kullanarak kilit paydaşları sürece dahil etmek önemlidir (Bear, 2010). OA yaklaşımı, geleneksel cezalandırıcı adalet modelinden farklı olduğu için, okul personeli, veliler ve topluluk üyeleri tarafından dirençle karşılanabilmektedir. Bu nedenle, konsültasyon çalışmalarıyla değişim ihtiyacını ve OA'nin gerekçelerini paydaşlara net bir şekilde iletmek kritik öneme sahiptir (Morrison ve Vaandering, 2012).

Adım 2: Katman 1-Okul genelinde mesleki gelişim

OA programına olan ihtiyacın belirlenmesinin ardından, mesleki gelişimin ilk katmanı olan okul genelinde eğitimin uygulanması gerekmektedir. Bu eğitimde konsültan olarak okul psikolojik

danışmanları paydaşlara grup konsültasyonu kapsamında verecekleri eğitimlerle OA'nın tanıtımını sağlamaları gerekmektedir. Verilen eğitim böylece ihtiyaç değerlendirmesi yoluyla toplanan verilere dayalı olarak tüm öğretmenlere ve personele kapsamlı bir öğretim ve uygulama sağlamaktadır (Mayworm vd., 2016).

Adım 3: İlk uygulama aşaması

Okul genelindeki eğitim tamamlandıktan ve veriler toplandıktan sonra, OA'nın ilk uygulama aşamasına geçilmektedir. Bu aşamada, program yöneticilerine rehberlik ve destek sağlayacak bir altyapı oluşturulmalıdır (Bear, 2010). Bu bağlamda bir öğretmenin yoğun bir şekilde eğitilmesi, o öğretmenin okul bazında OA uzmanı olması ve diğer öğretmenlere OA yaklaşımlarını uygulamada yardımcı olması sağlanmalıdır (Mayworm vd., 2016).

Adım 4: İhtiyaç değerlendirmesi

İlk uygulama süreci tamamlandıktan sonra, okuldan elde edilen nicel veriler ve öğretmen görüşleri doğrultusunda ek destek gereksinimleri analiz edilmektedir. Bu aşamanın temel amacı, öğretmenlerin OAU'nda yaşadığı güçlükleri ve gelişime açık yönlerini ortaya koymaktır. Özetle bu aşamada, analizlerin yapılmasının ardından OA uygulamasının ilk etapta belirlenen ihtiyaçları ne ölçüde karşıladığı değerlendirilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Adım 5: Katman 2- Grup öğretmen konsültasyonu

Orta düzeyde ek desteğe ihtiyaç duyan öğretmenler için psikolojik danışman olarak konsültanların konsültasyon alan kişi merkezli grup konsültasyonu ve OA eğitimi sağlanması gerekmektedir. Bu grup konsültasyonu, öğretmenlerin deneyimlerini değerlendirmeleri, zorluklarını ve başarılarını paylaşmaları ve ortaya çıkan sorunlarla ilgili stratejiler geliştirmeleri için okul toplantıları sırasında sunulabilir. Bu yaklaşım, öğretmenler arasında topluluk duygusu oluşturmakta ve problem çözme süreçlerinde iş birliğini teşvik etmektedir (Mayworm vd., 2016).

Adım 5: Katman 3- Birebir öğretmen konsültasyonu

Daha yoğun desteğe ihtiyaç duyan öğretmenler için birebir KAKMK uygulanmalıdır. KAKMK'nin uygulama aşamaları şunlardır: ilişkilerin kurulması, problemin tanımlanması, problemin analiz edilmesi, planın uygulanması ve planın değerlendirilmesi (Kratochwill, 2008). Bu süreç, öğretmenlerin OA yaklaşımlarını daha etkili bir şekilde uygulamalarına yardımcı olmakta ve sürekli geri bildirim sağlamaktadır (Mayworm vd., 2016).

Adım 6: Okul genelinde etkiyi izleme ve değerlendirme

Programın tüm okul düzeyinde uygulanmasının doğruluğu ve etkisi hakkında sürekli veriler toplanması gerekmektedir. Elde edilen veriler, programın etkisini değerlendirmek ve yeni ihtiyaçları belirlemek için kullanılmalıdır (Mayworm vd., 2016).

Adım 7: Sonraki adımları belirleme

OA programının uygulanmasını desteklemek için sürekli olarak öğretmenlerin, personelin ve yöneticilerin yaklaşıma olan ilgisini ve hevesini korumak önemlidir. Uzun vadeli hedeflere ulaşmak için OA uygulamalarının nasıl geliştirilebileceğini sürekli olarak değerlendirmek bunun için grup konsültasyonu oturumlarını belirli aralıklara gerçekleştirmek gerekmektedir (Bear, 2010).

Konsültasyon ve onarıcı adaletle ilgili araştırmalar

Song ve Swearer (2016) tarafından yapılan çalışmanın amacı, OA'nın okullarda disiplin sorunlarını ele almak ve sosyal adaleti teşvik etmek için nasıl kullanılabileceğini incelemektir. Bu nedenle Song ve Swearer (2016), sistematik gözden geçirme yaparak bir çalışma oluşturmuş hem daha önce yapılanlar hem de şu an yapılmakta olan çalışmaların sonuçlarına dayanarak bu araştırmayı tamamlamışlardır. Araştırma, OA'nın okul performansı ve öğrenci davranışları üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamakta ve OA'nın dışlayıcı disiplin sistemlerine alternatif olarak sunduğu potansiyeli değerlendirmektedir. Sonuçlar, OA'nın disiplin sorunlarını azaltmada ve okul iklimini iyileştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmada, OA'nın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için kapsamlı araştırmalar, etkili eğitim stratejileri ve sistematik bir uygulama çerçevesinin gerekliliğinin altı çizilmektedir.

Gregory ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmanın amacı, onarıcı uygulamaların öğrenci-öğretmen ilişkileri üzerindeki etkisini ve disiplin eşitliğini artırmadaki rolünü değerlendirmektir. Bu çalışma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Amerika genelindeki etnik ve kültürel farklılıkların bulunduğu 2 lise 29 derslikteki öğrenci anketlerine (N=412) dayanılarak yürütülmüştür. Araştırma

sonuçları, yüksek düzeyde OU uygulama yapan öğretmenlerin öğrencileri tarafından daha saygılı olarak algılandığını ve bu öğretmenlerin daha az dışlayıcı disiplin sevki gerçekleştirdiğini göstermiştir. Özellikle, Latin ve Afrikalı Amerikalı öğrenciler için disiplin sevk oranlarının, OU düzeyi yüksek öğretmenlerde belirgin şekilde düştüğü gözlemlenmiştir. OU'nun, öğrenci-öğretmen ilişkilerini güçlendirerek ve daha adil disiplin uygulamaları sunarak, eşitliği artırma potansiyeline sahip olduğu bulunmuştur.

Ingraham ve diğerleri (2016) tarafında yapılan çalışmanın amacı, kültürel ve dilsel çeşitliliğe sahip okullarda OA uygulamalarının konsültasyon yoluyla nasıl geliştirilebileceğini ve uygulanabileceğini incelemektir. Bunun için bir ilkokulda gömülü tek vaka çalışması ve nitel yöntemler kullanmışlardır. Bunların yanı sıra okul tarafından tutulan istatistik niteliğindeki verilerden de yararlanılmıştır. Araştırma, okul psikologlarının sistematik değişim yaratmak ve eğitimde adaleti sağlamak için oynadığı kritik rolü vurgulamaktadır. Sonuçlar, OA uygulamalarının okul iklimi, disiplin oranları ve ebeveyn-öğretmen iş birliği üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Disiplin sevklerinde belirgin bir azalma, ebeveynlerin ve öğrencilerin liderlik rollerinde artış ve öğretmen, öğrenci ve ebeveynler arasındaki ilişkilerde iyileşme sağlanmıştır. Bu sonuçlar, OA uygulamalarının kültürel ve sosyal geçerliliğini artırmak için sürekli iyileştirme sağlamanın önemini vurgulamaktadır.

Mayworm ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmanın amacı, okullarda OA uygulamalarını desteklemek için öğretmen konsültasyonunun önemini incelemektir. Araştırma, OA uygulamalarının yaygınlaşması ve etkili bir şekilde uygulanması için profesyonel gelişim programları ve katmanlı konsültasyon modellerinin önerilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sonuçlar, OA'nın öğrenci davranışlarını iyileştirme, okul iklimini geliştirme ve öğrencilerin topluluk hissini güçlendirme konusunda önemli potansiyel sunduğunu göstermektedir. Ancak, öğretmenlerin OA yaklaşımını etkin bir şekilde uygulayabilmesi için yeterli eğitim ve konsültasyon desteğinin sağlanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Acosta ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmanın amacı, OUM'nin okullarda olumlu gelişim sonuçları elde etme potansiyelini değerlendirmektir. Araştırma, OUM'nin okul ortamında sosyal ve davranışsal gelişim üzerindeki etkilerini incelemek için Maine'deki yaklaşık 3.500 öğrencinin olduğu 14 ortaokulda 5 yıl süren bir küme-randomize kontrollü çalışma yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçları, OUM'nin öğrenci davranışlarını iyileştirme, okul iklimini geliştirme ve öğrencilerin topluluk hissini güçlendirme konusunda önemli potansiyel sunduğunu göstermektedir. Ancak, programın uzun vadeli etkilerinin ve sürdürülebilirliğinin daha iyi anlaşılması için ek araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Song ve diğerleri (2020) tarafından yürütülen bu sistematik derleme çalışmasında, okul ortamlarında uygulanan OAU'ya ilişkin literatür incelenmiş ve bu yaklaşımların disiplin uygulamaları, okul iklimi ve ırksal adalet üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Çalışmada son on yılda bu alanda sadece altı çalışmanın yapılmış olduğu ve onarıcı konsültasyon konusundaki araştırma eksikliğine vurgu yapılmıştır. Özellikle kültürel çeşitliliğe duyarlı konsültasyon modelleri ve profesyonel gelişim uygulamalarının, okul OAU etkinliğini artırmada kritik rol oynadığı ortaya koyulmuştur. Ayrıca çalışma, Onarıcı Akran Ekolojisi Modeli gibi yenilikçi yaklaşımların öğrenciler arası ilişkilerde güçlendirme, katılım ve iş birliği gibi temel onarıcı adalet ilkelerini desteklediğini, okuldaki OAU'nun yalnızca bireyler arası ilişkileri iyileştirmekle kalmayıp, aynı zamanda sistemsel değişim ve sosyal dönüşüm için bir araç olarak kullanılabileceğini savunmaktadır. Araştırmacılar gelecek 30 yıl içinde bu alandaki araştırmaların onarıcı konsültasyon, anti-ırkçılık ve savunuculuk odağında ilerlemesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Abdou ve diğerleri (2023) tarafından yapılan vaka çalışmasında, onarıcı adaletin okul ortamına entegrasyonunu destekleyen konsültasyon sürecini detaylandırmaktadır. Çalışma, Kaliforniya'daki bir kamu ortaokulunda yürütülmüş olup, katılımcılar arasında öğretmenler, yöneticiler, okul psikolojik danışmanları ve öğrenciler yer almaktadır. Müdahale süreci, okulun talebi doğrultusunda yapılandırılmış ve konsültasyon ekibi tarafından yürütülmüştür. Müdahaleler kapsamında; okul personeline yönelik onarıcı adalet eğitimi verilmiş, öğretmenlerle sınıf içi gözlem ve geri bildirim oturumları yapılmış, öğretmenler onarıcı dil ve sınıf yönetimi stratejileriyle desteklenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin onarıcı döngüler aracılığıyla sürece aktif katılımı sağlanmış ve okul topluluğunda güven temelli ilişkilerin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Süreç boyunca okul iklimi değerlendirilmiş; öğrenci-öğretmen ilişkilerinde iyileşme, aidiyet duygusunda artış ve davranışsal sorunlarda azalma gözlemlenmiştir. Bu çalışma, onarıcı konsültasyonun hem bireysel düzeyde hem de sistemsel ölçekte kapsayıcı bir dönüşüm aracı olarak etkili sonuçlar doğurabildiğini ortaya koymuştur.

Sonuç

Yapılan araştırmalara bakıldığında, OA'nın okul disiplin sorunlarını çözmek ve öğrenci-öğretmen ilişkilerini iyileştirmek için etkili bir yöntem olduğu görülmektedir. Geleneksel cezalandırıcı yaklaşımlara alternatif olarak OA, empati ve sorumluluk duygusunu geliştirmeyi, sosyal bağları güçlendirmeyi ve öğrenci katılımını artırmayı hedeflemektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin topluma yeniden entegrasyonunu destekleyerek okul ortamında daha kapsayıcı bir kültür oluşturulmasına katkı sağlamaktadır.

Psikolojik danışmanlar/konsültanlar, OA uygulamalarının etkili bir şekilde hayata geçirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Konsültanlar, öğretmenlere ve öğrencilere OA'nın temel prensiplerini öğreterek öğrenci davranışlarını iyileştirme ve okul iklimini geliştirme konusunda destek sağlamaktadır. Konsültasyon süreçleri, psikolojik danışmanların öğrenci ve öğretmenlerle birebir çalışmalar yaparak, sorunların kök nedenlerini anlamalarına ve çözüm yolları geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Konsültasyon, OA uygulamalarının okullarda başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için önemli bir destek mekanizmasıdır. Konsültasyon süreçleri, öğretmenlerin OA yaklaşımlarını etkili bir şekilde uygulamalarını sağlamakta ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olmaktadır. Grup konsültasyonları ve birebir konsültasyon süreçleri, öğretmenlerin deneyimlerini değerlendirmeleri, zorluklarını ve başarılarını paylaşmaları ve ortaya çıkan sorunlarla ilgili stratejiler geliştirmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Sonuç olarak, OAU, okullarda olumlu gelişim sonuçları elde etmek amacıyla kullanılan etkili stratejiler arasında yer almaktadır. Bu uygulamaların başarılı bir şekilde hayata geçirilebilmesi için konsültanların ve konsültasyon süreçlerinin önemi büyüktür. Öğrencilerin empati, sorumluluk ve topluluk bilinci geliştirmelerine katkıda bulunan OA, uzun vadede daha sağlam temellere dayanan bir okul disiplini sağlamaktadır.

Öneriler

OA'nın okullarda etkili bir şekilde uygulanabilmesi için çeşitli stratejiler ve yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu kapsamda, Türkiye'deki eğitim sistemi ve kültürel bağlam göz önünde bulundurularak, konsültasyon ve OAU'nın yaygınlaştırılması için öneriler geliştirilmiştir. Aşağıda, bu alanda farklı paydaşlar için spesifik öneriler yer almaktadır.

Psikolojik Danışman Olarak Konsültanlar: Türkiye'deki okullarda, psikolojik danışmanlar/konsültanlar OA uygulamalarının etkili bir şekilde hayata geçirilmesinde kritik bir rol oynayabilir. Psikolojik danışmanlar/konsültanlar, öğretmenlere, yöneticilere, diğer okul personeline ve velilere OA'nın temel prensiplerini öğreterek öğrenci davranışlarını iyileştirme ve okul iklimini geliştirme konusunda destek sağlayabilirler. Konsültasyon süreçlerinde psikolojik danışmanlar, ilgili yetişkinlerle birebir çalışmalar yaparak, sorunların kök nedenlerini anlamalarına ve çözüm yolları geliştirmelerine yardımcı olabilirler.

Okul Yöneticileri: Okul yöneticileri, OA uygulamalarının okul çapında benimsenmesi ve yaygınlaştırılmasında liderlik rolü üstlenmelidir. Yöneticiler, okul personeline OA eğitimleri sağlayarak öğretmenlerin bu yaklaşımları etkili bir şekilde uygulamalarını teşvik edebilirler. Ayrıca yöneticiler okul genelinde OA politikalarının oluşturulmasını ve uygulanmasını desteklemelidir.

Politika Yapıcılar: Türkiye'deki eğitim politikalarını belirleyen kurumlar, OA yaklaşımlarının okullarda yaygınlaşmasını teşvik etmek için kapsamlı stratejiler geliştirebilirler. Bu kapsamda, öğretmenlerin mesleki gelişim programlarına OA eğitimleri dahil edilmeli ve okullarda OA uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi için standartlar oluşturulmalıdır. Ayrıca, politika yapıcılar, OA uygulamalarının yaygınlaştırılması için gerekli kaynakların ve destek mekanizmalarının sağlanmasını da temin etmelidir.

Öğretmenler: Öğretmenler, OA prensiplerini sınıf yönetiminde kullanarak öğrenciler arasındaki ilişkileri güçlendirebilir ve olumlu bir öğrenme ortamı oluşturabilirler. Öğretmenler, öğrencilere empati, öz düzenleme ve sorumluluk alma konularında rehberlik edebilirler. Ayrıca grup konsültasyonları ve birebir konsültasyon süreçlerine katılarak, öğretmenlerin OA yaklaşımları konusunda mesleki gelişimlerini artırabilirler.

Araştırmacılar: OA'nın teorik temelleri, tarihsel gelişimi ve farklı kültürel bağlamlara uyarlanabilirliği incelenmelidir. Ayrıca göçmen öğrenciler ve farklı etnik gruplar arasındaki disiplin sorunlarına yönelik OA'nın etkisini araştıran çalışmalar yapılmalıdır. Uygulama modellerinin sürdürülebilirliğini destekleyecek programlar tasarlanmalı ve uluslararası karşılaştırmalarla OA'nın genel etkisi analiz edilmelidir. Gelecekteki araştırmalarda, psikolojik danışmanlar, okul yöneticileri ve diğer eğitim

paydaşlarının onarıcı adalet uygulamalarına ilişkin algılarını ve tutumlarını inceleyen nitel veya nicel çalışmaların yürütülmesi anlamlı olabilir. Bu tür araştırmalar, OA'nın okul ekosistemindeki benimsenme düzeyini, uygulamadaki zorlukları ve paydaşların hazırbulunuşluk durumlarını ortaya koyarak, politika geliştirme ve uygulama süreçlerine önemli katkılar sağlayabilir. Bu çalışmalar, Türkiye'deki eğitim sisteminde daha kapsayıcı ve etkin OA uygulamalarına zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir.

Ek bilgi

Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sunmuş ve makalede raporlanan çalışmanın yapılması ve raporlanmasında herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemişlerdir. Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

ORCID ve iletişim

Hacer Güven https://orcid.org/0009-0009-9554-1224 , E-posta: hacer.guvenn1@gmail.com

Abdullah Mücahit Aslan http://orcid.org/0000-0001-7468-6103, E-posta: abdullahmucahit71@gmail.com

Kaynaklar

Abdou, A. S., Brady, J., Griffiths, A. J., Burrola, A., & Vue, j. (2023). Restorative schools: A consultation case study for moving from theory to practice. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, *33*(4), 421–448. https://doi.org/10.1080/10474412.2023.2192205

Acosta, J. D., Chinman, M., Ebener, P., Phillips, A., Xenakis, L., & Malone, P. S. (2016). A cluster-randomized trial of restorative practices: An illustration to spur high-quality research and evaluation. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 26*(4), 413–430. https://doi.org/10.1080/10474412.2016.1217488

Bear, G. G. (2010). *School discipline and self-discipline: A practical guide to promoting prosocial student behavior*. Guilford Press.

Benner, A., Graham, S., & Mistry, R. (2008). Discerning direct and mediated effects of ecological structures and processes on adolescents' educational outcomes. *Developmental Psychology, 44*(3), 840–854. https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.3.840

Bronfenbrenner, U. (2000). Ecological systems theory. In A. E. Kazdin (Ed.), *Encyclopedia of psychology* (3rd ed., pp. 129–133). Oxford University Press.

Cleverley, K., Szatmari, P., Vaillancourt, T., Boyle, M., & Lipman, E. (2012). Developmental trajectories of physical and indirect aggression from late childhood to adolescence: Sex differences and outcomes in emerging adulthood. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 51*(10), 1037–1051. https://doi.org/10.1016/j.jaac.2012.07.010

Costello, B., Wachtel, J., & Wachtel, T. (2019). *The restorative practices handbook for teachers, disciplinarians and administrators*. International Institute for Restorative Practices.

Farouk, S. (2004). Group work in schools: A process consultation approach. *Educational Psychology in Practice, 20*(3), 207–220. https://doi.org/10.1080/0266736042000251790

Gregory, A., Clawson, K., Davis, A., & Gerewitz, J. (2016). The promise of restorative practices to transform teacher-student relationships and achieve equity in school discipline. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 26*(4), 325–353. https://doi.org/10.1080/10474412.2014.929950

Hopkins, B. (2004). *Just schools: A whole school approach to restorative justice*. Jessica Kingsley Publishers.

Ingraham, C. L. (2000). Consultation through a multicultural lens: Multicultural and cross-cultural consultation in schools. *School Psychology Review*, *29*(3), 320-343. https://doi.org/10.1080/02796015.2000.12086018

Ingraham, C. L., & Oka, E. R. (2006). Multicultural issues in evidence-based interventions. *Journal of Applied School Psychology, 22*(2), 127–149. https://doi.org/10.1300/J370v22n02_07

Ingraham, C. L. (2007). Focusing on consultees in multicultural consultation. In G. B. Esquivel, E. C. Lopez ve S. Nahari (Eds.), *Handbook of multicultural school psychology: An interdisciplinary perspective* (pp. 99–118). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203936528-15

Ingraham, C. L., Hokoda, A., Moehlenbruck, D., Karafin, M., Manzo, C., & Ramirez, D. (2016). Consultation and collaboration to develop and implement restorative practices in a culturally and linguistically diverse elementary school. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 26*(4), 354–384. https://doi.org/10.1080/10474412.2015.1124782

Karp, D. R., & Breslin, B. (2001). Restorative justice in school communities. *Youth & Society, 33*(2), 249–272. https://doi.org/10.1177/0044118X01033002006

Knotek, S. E., & Sandoval, J. (2003). Special issue introduction: Current research in consultee centered consultation. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 14*(3-4), 243–250. https://doi.org/10.1080/10474412.2003.9669487

Kratochwill, T. R. (2008). Best practices in school-based problem-solving consultation: Applications in prevention and intervention systems. A. Thomas & J. Grimes (Ed.), *Best practices in school psychology V* (pp. 1673–1688). National Association of School Psychologists.

Kurter, M. Ç. (2018). *Okullarda onarıcı adalet*. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/323393651_Okullarda_Onarici_Adalet

Mayworm, A. M., Sharkey, J. D., Hunnicutt, K. L., & Schiedel, K. C. (2016). Teacher consultation to enhance implementation of school-based restorative justice. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 26*(4), 385–412. https://doi.org/10.1080/10474412.2016.1196364

McCluskey, G., Lloyd, G., Kane, J., Riddell, S., Stead, J., & Weedon, E. (2008). Can restorative practices in schools make a difference? *Educational Review, 60*(4), 405–417. https://doi.org/10.1080/00131910802393456

Moffitt, T. E., Arseneault, L., Belsky, D., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H., ... & Caspi, A. (2011). A gradient of childhood self-control predicts health, wealth, and public safety. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 108*(7), 2693–2698. https://doi.org/10.1073/pnas.1010076108

Morrison, B. (2007). *Restoring safe school communities: A whole school response to bullying, violence and alienation*. Federation Press.

Morrison, B. E., & Vaandering, D. (2012). Restorative justice: Pedagogy, praxis, and discipline. *Journal of School Violence, 11*(2), 138–155. https://doi.org/10.1080/15388220.2011.653322

Noltemeyer, A., & Fenning, P. (2013). Systemic school discipline: Issues of equity from a social justice perspective. In D. Shriberg, S. Y. Song, A. H. Miranda & K. M. Radliff (Eds.), *School psychology and social justice: Conceptual foundations and tools for practice* (pp. 91–117). Routledge.

Rowe, C. (2016). More schools adopt new way to handle student misbehavior. *Seattle Times Education Lab*. https://www.seattletimes.com/education-lab/more-schools-adopt-new-way-to-deal-with-student-misbehavior

Sandoval, J. H. (2014). *An introduction to consultee-centered consultation in the schools: A step-by-step guide to the process and skills.* Routledge/Taylor & Francis Group

Song, S. Y., & Swearer, S. M. (2016). The cart before the horse: The challenge and promise of restorative justice consultation in schools. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 26*(4), 313–324. https://doi.org/10.1080/10474412.2016.1246972

Song, S. Y., Eddy, J. M., Thompson, H. M., Adams, B., & Beskow, J. (2020). Restorative consultation in schools: A systematic review and call for restorative justice science to promote anti-racism and social justice. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, *30*(4), 462–476. https://doi.org/10.1080/10474412.2020.1819298

Suvall, C. (2009). Restorative justice in schools: Learning from Jena High School. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review, 44*, 547–566.

Truscott, S. D., Kreskey, D., Bolling, M., Psimas, L., Graybill, E., Albritton, K., & Schwartz, A. (2012). Creating consultee change: A theory-based approach to learning and behavioral change

processes in school-based consultation. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research, 64*(1), 63–82. https://doi.org/10.1037/a0027997

Umbreit, M. S. (1998). Restorative justice through victim-offender mediation: A multi-site assessment. *Western Criminology Review, 1*(1). Erişim adresi: http://www.westerncriminology.org/documents/WCR/v01n1/Umbreit/umbreit.html

Wentzel, K., Filisetti, L., & Looney, L. (2007). Adolescent prosocial behavior: The role of self processes and contextual cues. *Child Development, 78*(3), 895–910. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01039.x

Zehr, H. (2002). *The little book of restorative justice*. Good Books.

Etik beyan

Bu araştırma, insandan veri toplanmadığından etik kurul iznine tabi olmamakla birlikte bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu beyan olunur.